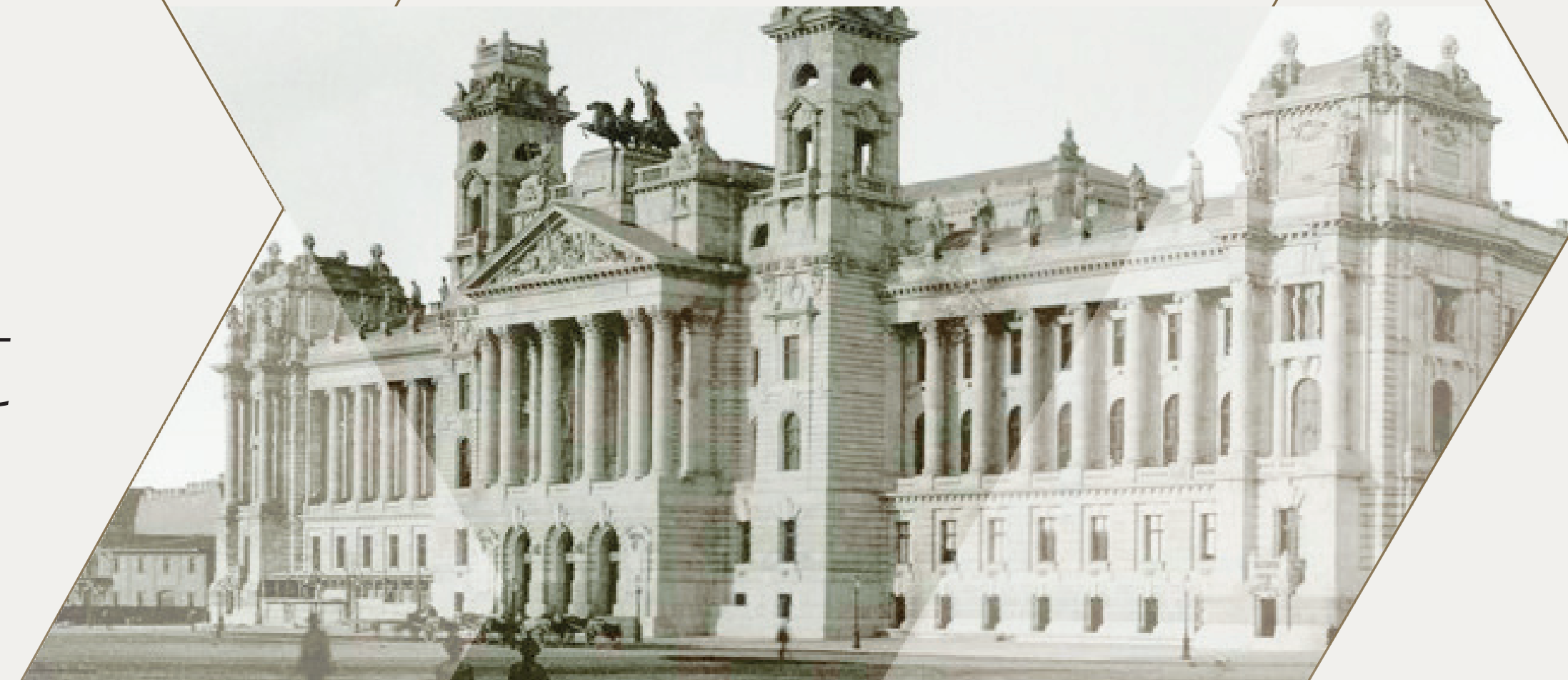

„Az emlékezés erejével...”

Bíróságtörténeti kiállítás- és konferencia-körút

2018-2019

ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI HIVATAL

Csemegi Károly

(1826. május 3., Csongrád –1899. március 18., Budapest)

ügyvéd, büntetőjogász, jogtudós, igazságügyi államtitkár, kúriai tanácselnök és országgyűlési képviselő

A CSALÁD

Apja Nasch Móricz József fiatal korában párizsi bankalkalmazott, majd jó módú csongrádi kereskedő. 1829-ben keresztény hitre tért, 1843-ban kérvenyezte családnévének módosítását Csemeghyre. A hivatalos hozzájárulás 1845-ben érkezett meg, de Károly számára csak a Csemegi változatot engedélyezve. Édesanyja, Menczer Sarolta, testvérei Ignác, Sarolta és Antal (Ignác utóbb városi tanácsos lett, Antal pedig polgármester, főszolgabíró).

Csemegi szülőháza Csongrádon

ISKOLÁK

A három osztályú elemi iskolát Csongrádon végezte (1831-1834), majd a pesti piaristákhoz került gimnáziumba (1834-1838). Az 1839-1840. tanévben Szegedre került majd Kecskemétet is megjárva 1841-ben Pesten fejezte be középiskolai tanulmányait, summa cum laude letett érettségivel.

A szegedi piarista iskola

NYELVTUDÁS

Csemegi Károly legendás nyelvtalentuma kisgyermekkorában kibontakozott. Anyja csak németül szólt hozzá, apja franciául tanította. Gimnáziumi tanulmányai idején kiváló latin és olasz nyelvtudásra tett szert. 1849. évi fogsága alatt angolul tanult meg.

STÍLUS

A nyelvművelés egyik legkedvesebb időtöltése lett. Műfordításokat készített, verseket írt, rendkívüli gondot fordított a szép és pontos fogalmazásra, szóban és írásban egyaránt. Szellemes beszélgetőtárs, kemény vitapartner, briliáns logikával érvelő jogász volt. Kortársai méltatták mind kiváló íráskészségét, mind lebilincselő stílusát. Kompilációs adottsága rendkívüli lehetőséget biztosított ahhoz az „egészséges eclecticismus”-hoz, amely biztosította az európai tudomány és törvényhozás eredményeinek egyesítését. „Technikája korszakot jelent a magyar törvényhozás terén” (Tarnai János)

Életrajzi képek címlapja, melyben Csemegi publikált

EGYETEM

Köztudomású, hogy apja Károlyt tudományos pályára szánta, aminek finanszírozását egyetemi tanulmányai kezdetén még meg is engedhette magának. A fiatalember 1843 és 1846 között jogot tanult Pesten, ahol összebarátkozott Korányi Frigyesse, Funták Sándorral és Gajzágó Salamonnal. Az általuk életre hívott Egyetemi Magyar Társulat elnökévé Toldy Ferencet kérték fel, ennek ellenére a Helytartótanács betiltotta az egyület, amit így illegálisan működtettek tovább. Egyetemi tanulmányainak idejére esett Deák legendás büntetőjogi kódextervezeteinek szakmai és országgyűlési polémiája, amely mély hatást gyakorolt Csemegi Károlyra.

A Ferenciek terén működött az egyetem Csemegi Károly tanulmányai idején

HÁZASSÁG

Egyetemi évei alatt Csemegi házitanítóként teremtette elő a pesti megélhetés költségeit. Korányi Frigyes mutatta be őt a Fischer-családnak, ahol a Fischer lányok, Franciska és Hermína házitanítója lett. 1852-ben kérte meg Franciskát kezét. Hamarosan megszületett fiuk, Ákos.

Fischer Franciska

VÁRMEGYEI SZOLGÁLAT

1846-ban ügyvédi vizsgát tett, így vármegyei szolgálatba állhatott. Ami bizonyos, hogy Csongrád és Torontál vármegyékben aljegyzőként ténykedett. Az országgyűlésben Torontál vármegyét képviselte, innen a kapcsolata Kossuth Lajossal és Deák Ferencsel.

SZABADSÁGHARC ÉS MEGTORLÁS

Párizsi útjáról hazatérve a forradalom viharos napjait Csongrád megyében élte meg, de a háború kitörésével jelentkezett honvédek, részt vett a fegyveres harcokban, századot szervezett, őrnagyként tette le Lugosnál a fegyvert. Aradon és Temesváron raboskodott, de 1850 elején már szabadlábon, Aradon tartózkodott.

ÜGYVÉDSÉG

A szabadságát visszanyert fiatal jogász ügyvédként dolgozott Aradon, majd átmentileg Kőrösbökény (Butyin) községben. Aradi évei alatt tették ismertté nevét perbeszédei, ekkor írta első jogtudományi tanulmányait, publikált országos jogi szakfolyóiratokban, hozta létre az országban egyedülálló állományú legendás magánkönyvtárát. Szakmai röpiratokat szerkesztett, majd erőteljessé vált publicisztikai tevékenysége. A Magyarországon, a Pesti Naplóban, a Törvényszéki Csarnokban tett közlése cikkeit, tanulmányokat. Majdani kodifikációs karrierjét ezek az írások alapozták meg, hiszen rajtuk keresztül szerzett tudomást róla a hatalomra készülő liberális politikai elit.

Deák Ferenc

MINISZTERIUMI TANÁCSOS

1868. április 27-én kelt Horvát Boldizsár felkérő levele, melyben az igazságügyi kodifikáció felelőseként invitálta meg a minisztériumba osztálytanácsosnak. Az igazságügyminiszter a bírósági szervezetre, a törvénykezési jogra vonatkozó törvények és a büntető kódex megalkotásával bízta meg. 1872-től Deák segítségével Szilágyi Dezső ellenében, már államtitkárként tevékenykedett. Közigazgatási karrierje tíz esztendőig tartott. A tíz év alatt négy igazságügyi miniszternek (Horvát Boldizsárnak, Bittó István, Pauler Tivadarnak, Perczel Bélának) és hat miniszterelnöknek (Andrássynak, Lónyaynak, Szilágyinak, Bittónak, Wenckheimnek és Tiszának) dolgozott. Ez idő alatt számos reformtörvényt munkált ki.

Csemegi Károly fiatalkori képe

A KODIFIKÁTOR

Csemegi Károly osztálytanácsos ritkán látott lendülettel fogott munkába. Nevéhez fűződik az

- 1869 évi 4. tc. a bírói hatalom gyakorlásáról,
- 1871 évi 8. tc. a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről,
- 1871 évi 9. tc. bírák és bírósági hivatalnokok áthelyezése és nyugdíjazása körüli eljárás szabályozásáról
- 1870 évi 31. tc az első folyamodású bíróságok rendezéséről
- 1871 évi 33 a királyi ügyészségről,
- 1872 törvényjavaslat az ideiglenes bűnvádi eljárásról,
- 1874 évi 34. tc. az ügyvédi rendtartás tárgyában
- 1878 évi 5. tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről
- 1879 évi 40. tc. a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról
- Tervezetek a bűnvádi eljárásról (1882 és 1885)

A legtöbb alkotás kifejezetten az ő egyszemélyi munkásságának eredménye. Konceptiója volt ugyanis, hogy a nagy kodifikációs munkákat egyedül, csakis egyedül lehet megalkotni. „Lehet-e átadni a munka egy részét? Goethe a Faust egy részét átadhatta-e volna valakinek, vagy Verdi csak egy részét komponálhatta-e volna a Traviátának?”

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter

A KÚRIAI BÍRÓ

Pauler Tivadar lemondását követően Csemegi jó eséllyel számított a miniszteri bársonyszékre. Helyette azonban Perczel Bélát nevezték ki, amit azután követett Tisza Kálmán kormányzatában bekövetkezett mellőzése. A büntető kódex elfogadtatása és szentesítése után már semmi sem állt útjában eltávolításának. Kitüntetése és a megalázónak érzett jutalom visszautasítása után lemondott államtitkári tisztjéről is. Csalódottsága azonban továbbra sem ért véget. A legfőbb ítélőszék (később Kúria) II. számú (büntető) bírói tanácsának elnökeként harcba indult az 1893-ban megüresedett másodelnöki székhelyre, azt azonban Szilágyi Dezső megakadályozta. Ezután benyújtotta lemondását és nyugdíjaztatását kérte.

Csemegi Károly időskori képe

A MAGYAR JOGÁSZ EGYLET

1878-ban kezdeményezte a Magyar Jogász Egylet megalakítását, melynek 1898-ig (első) elnöke is volt, ettől örökös tiszteletbeli elnök.

Kitüntetései és elismerései:

- 1878: Szent István rend középkeresztje
- 1882: Valóságos belső titkos tanácsosa cím
- 1896: A Budapesti Tudományegyetem díszdoktora

Szent István rend középkeresztje

EMLÉKEZETE

„Csemegi Károly az érdem, hogy Magyarországon az anyagi büntetőjog kodifikálva van. Magyarország történetében korszakot alkotó esemény, melynek számtalan kihatásai vannak úgy a köz-, mint a magánéletre. Egy darab szervezet ez, mely az állami élet alapját rakja le.”

Fayer László

„Volt egy világhírű emberünk, aki akkora munkát végzett, a mekkorára Verbőczy óta senki ember fia nálunk nem vállalkozott.”

Uj Idők 1899 március

„Itthon mindig szidott bennünket. Bíró, ügyvédet, jogtanárt, törvénykészítőt egyaránt. De amikor külföldi notabilitásokkal találkozott, azok előtt a magyar jogélet férfait a világ első jogászaiként mutatta föl. S aki a magyar jogászt ócsárolni merete: annak úgy ment neki, mint az oroszlan.”

Eötvös Károly

Síremléke a Fiumei úti sírkertben

Készítette: Dr. Mezey Barna tanszékvezető egyetemi tanár ELTE ÁJK a Magyar Tudományos Akadémia doktora
Grafikai szerkesztés: Kovács Gábor, Országos Bírósági Hivatal

ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI HIVATAL